

Brüssel, 20. juuni 2025
(OR. en)

10610/25

SOC 446
EMPL 305
AG 90
COH 113
SAN 374
GENDER 132

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	9321/25
Teema:	Nõukogu järelused, mis käsitlevad vanemaealiste inimeste toetamist nende täieliku potentsiaali saavutamisel tööturul ja ühiskonnas

Delegatsioonidele edastatakse lisas tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 19. juuni 2025. aasta istungil heaks kiidetud nõukogu järelused eespool nimetatud teemal.

VANEMAEALISTE INIMESTE¹ TOETAMINE NENDE TÄIELIKU POTENTSIAALI
SAAVUTAMISEL TÖÖTURUL JA ÜHISKONNAS

NÕUKOGU JÄRELDUSED

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

TULETADES MEELDE

1. Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõiget 3, milles on muu hulgas sätestatud, et liidu eesmärk on saavutada täielik tööhõive ja sotsiaalne progress ja võidelda sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise vastu ning edendada muu hulgas sotsiaalset õiglust ja sotsiaalkaitset, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, põlvkondade solidaarsust ning majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. Euroopa Liidu toimimise lepingu („ELi toimimise leping“) artiklit 145, milles rõhutatakse liidu püüdlust arendada välja kooskõlastatud tööhõivestrategiat, pidades silmas Euroopa Liidu lepingu artiklis 3 määratletud eesmärkide saavutamist, hõlmates ka täielikku tööhõivet ja sotsiaalset progressi;
2. ELi toimimise lepingu artiklit 159, milles tehakse komisjonile ülesandeks koostada igal aastal Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele aruanne edusammude kohta, mida on tehtud ELi toimimise lepingu artikli 151 eesmärkide saavutamisel, mis hõlmavad tööhõive edendamist, elamis- ja töötingimuste parandamist, piisavat sotsiaalkaitset ja inimressursside arendamist, pidades silmas kestvat kõrget tööhõivet ja tööturult väljatõrjumise tõkestamist.

¹ Käesolevates järeldustes kasutatakse mõistet „vanemaealised inimesed“ viitena 55-aastastele ja vanematele isikutele.

ELi toimimise lepingu artiklis 8 on sätestatud ka, et kõigi oma asjaomaste meetmete puhul on liidu eesmärk meeste ja naiste ebavõrdsuse kaotamine ja võrdõiguslikkuse edendamine, kusjuures artiklis 10 on sätestatud, et oma poliitika ja meetmete määratlemisel ja rakendamisel püüab liit võidelda diskrimineerimisega muu hulgas vanuse ja puute alusel;

3. ELi toimimise artiklit 174, milles on sätestatud, et oma majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse poliitikas, mille eesmärk on muu hulgas vähendada eri piirkondade arengutaseme erinevusi ning mahajäämust kõige ebasoodsamates piirkondades, pöörab liit erilist tähelepanu maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ning regioonidele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused;
4. Euroopa Ülemkogu strateegilist tegevuskava aastateks 2024–2029, milles püütakse põhjalikult käsitleda demograafilisi väljakutseid ja nende mõju konkurentsivõimele, inimkapitalile ja võrdõiguslikkusele; tagada, et Euroopa majandusmudel ja hoolekandesüsteemid toetaksid elujõulist pikaajalise ühiskonda; ning investeerida inimeste oskustesse, koolitusse ja haridusse kogu nende elu jooksul ning innustada talentide õiglast liikuvust Euroopa Liidus ja mujal;
5. Euroopa sotsiaalõiguste sammast koos selle põhimõtete ja komisjoni seonduva tegevuskavaga, milles rõhutatakse, kui oluline on suurendada kõigi, sealhulgas vanemaealiste inimeste osalemist tööturul, tagada võrdsed võimalused, edendada elukestvat õpet, töö kvaliteeti, töö- ja eraelu tasakaalu ning parandada sotsiaalset kaasatust, ennetades samal ajal vaesust ja pakkudes töötajatele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele piisavaid pensionihüvitisi, mis vastavad varasematele sissemaksetele, et tugineda ELi 2030. aastaks seatud peamiste ja riiklike tööhõivet, oskusi ja vaesuse vähendamist käsitlevate eesmärkide saavutamisele;
6. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, millega EL ja selle liikmesriigid on ühinenud. Kuna puude tõenäosus vanusega suureneb, on äärmiselt oluline kõrvaldada tõkked, mis takistavad kõigi piiratud funktsionaalse võimekusega inimeste sotsiaalset ja majanduslikku osalemist, sealhulgas tagades ligipääsetavuse ja mõistlikud abinõud, et vähendada vanemaealiste inimeste tõrjutust, vaesust ja tööhõivelõhet võrreldes üldelanikkonnaga;

7. nõukogu direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik, et võidelda vanuse, usutunnistuse või veendumuste, puude või seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise vastu töö saamisel ja kutsealale pääsemisel ning tagada liikmesriikides võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine. Selles rõhutatakse ka vajadust pöörata erilist tähelepanu vanemaealiste töötajate toetamisele, et suurendada nende osalemist tööturul;
8. nõukogu direktiivi (EL) 2024/1499, milles sätestatakse võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavad nõuded isikute võrdse kohtlemise valdkonnas tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata nende vanusest, usutunnistusest või veendumustest, puudest või seksuaalsest sättumusest;
9. nõukogu 2024. aasta otsust², mis käsitleb liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniseid, eelkõige suuniseid 6 ja 8, milles kutsuti liikmesriike üles püüdma edendada tööjõu pakkumist ja tagada parema juurdepääsu tööhõivele ja elukestvatele oskustele ja pädevustele omandamisele, muu hulgas edendades kaasamist ja inimekapitali arendamist, soodustades oskuste ja pädevuste omandamist kogu inimelu jooksul, ning edendada kõigi jaoks võrdseid võimalusi, muu hulgas toetades pensionireforme poliitikaga, mis edendab aktiivsena ja tervena vananemist ning pikendab tööelu;
10. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusi „Eakate tööhõive – süsteemsed tegurid, mis mõjutavad pikemat töötamist,“³ „Demograafia mõju sotsiaalsele Euroopale,“⁴ „Euroopa eakatestrateegia“⁵ ning „Euroopa põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine – ELi horisontaalse lähenemisviisi suunas,“⁶ milles rõhutatakse vajadust kooskõlastatud meetmete järele avaliku poliitika eri valdkondades vanemaealiste inimeste tööhõive toetamiseks ning sotsiaaldialoogi tähtsust selles vallas;

² Nõukogu 2. detsembri 2024. aasta otsus (EL) 2024/3134 liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta.

³ EMSKi aramus *Eakate tööhõive – süsteemsed tegurid, mis mõjutavad pikemat töötamist* (SOC/817-EESC-2024), 26. veebruar 2025.

⁴ EMSKi aramus *Demograafia mõju sotsiaalsele Euroopale* (SOC 796), 18. september 2024.

⁵ EMSKi aramus *Euroopa eakatestrateegia* (2023/C 349/06), 12. juuli 2023.

⁶ EMSKi aramus [*Euroopa põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine – ELi horisontaalse lähenemisviisi suunas*](#), (ELT C, C/2024/6869), 28. november 2024.

11. Euroopa Komisjoni teatist „Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030”⁷, milles kinnitatakse, et erilist tähelepanu on vaja pöörata puuetega vanemaealistele inimestele, et tagada nende osalemine ühiskonnas ja tööturul;
12. Euroopa Komisjoni teatiseid „Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid”⁸ ja „Euroopa hooldusstrateegia,” milles märgitakse, et aktiivsena vananemise poliitika ning inimväärsed ja kohandatud töötingimused koos varajase sekkumise, tervise edendamise ja haiguste ennetamisega saavad võimestada vanemaid põlvkondi pikendada oma tööelu vabatahtlikult ning toetada täiendavalt pikemaajalist iseseisvat toimetulekut, tervislikku ja aktiivset eluperioodi ja lükata edasi hooldusvajaduse tekkimist⁹; Lisaks võimaldab pikem tööelu inimestel ajakohastada oskusi töökohal ja jääda aktiivseks, mis võimaldab tööandjatel töötajaid hoida, edendades samal ajal sel viisil teadmussiiret eri põlvkondi ühendava töötajaskonna seas¹⁰;
13. Euroopa Komisjoni tegevuskava tööjõu ja oskuste nappuse kohta ELis,¹¹ milles rõhutatakse vajadust hoida vanemaealiseid inimesi aktiivsena, et aidata kaasa tööjõu ja oskuste nappuse probleemi lahendamisele;
14. nõukogu järeldusi tööjõu ja oskuste nappuse kohta ELis, milles toonitatakse, kui olulised on paindlikud töökorralduse vormid, kaasavad tööhõivevõimalused, õiglased töötingimused ning koolitamine ja oskuste arendamine, et töötajaid tööl hoida ja meelitada kestlikul viisil tööturule suurem hulk inimesi, ning hoolduskohustuste ja tasustatud töö parema ühitamise tagamine, eeskätt tagades parema juurdepääsu kvaliteetsele hooldusele, näiteks lapsehoiule ning vanemaealistele inimestele mõeldud hoolduse teenustele, et edendada soolist võrdõiguslikkust ning tegeleda probleemiga, mis seisneb tasustamata hooldustöö ja majapidamistöõde ebavõrdses jaotuses naiste ja meeste vahel.

⁷ Euroopa Komisjon, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat, 2021, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3e1e2228-7c97-11eb-9ac9-01aa75ed71a1/language-en>

⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid“, COM(2023) 577 final, Brüssel, 11. oktoober 2023.

⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa hooldusstrateegia kohta, COM(2022) 440 final, 7. september 2022.

¹⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: „Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid“, COM(2023) 577 final, lk 13.

¹¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tööjõu ja oskuste nappus ELis: tegevuskava,” COM(2024) 131 final, Brüssel, 20. märts 2024.

Järeldustes rõhutatakse ka seda, et välja tuleks töötada sihipäraseid meetmeid, et toetada töötajaid, ning esitatakse liikmesriikidele üleskutse täiendavalt uurida ja käsitleda vanemaealiste töötajate erivajadusi, et vähendada nende raskusi töö saamisel ja võimaldada neil tööturule kauemaks ja hea tervise juures olles jääda või tööle naasta¹²;

15. Euroopa Komisjoni *rohelist raamatut elanikkonna vananemise kohta*, milles teatatakse muu hulgas, et vananeval ühiskonnal aitavad edukalt toime tulla tervena ja aktiivsena vananemine, juurdepääs kvaliteetsetele tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse teenustele ja ka elukestev õpe¹³, ning milles märgitakse, et kuigi vananemise mõjuga tegelemine kuulub enamjaolt liikmesriikide pädevusse, annab ELi tasand võimaluse teha kindlaks olulisimad küsimused ja suundumused, hõlbustada parimate tavade vahetamist ning toetada vananemisega seotud meetmeid riikide, piirkondade ja kohalikul tasandil. See võib aidata liikmesriikidel ja piirkondadel arendada välja omaenda vajadustele vastavad poliitikameetmed vananemise valdkonnas;
16. Euroopa Komisjoni ja sotsiaalkaitsekomitee 2024. aasta aruannet pensionide piisavuse kohta, milles märgitakse, et kaasavad ja tugevad tööturud on vananevas ühiskonnas piisavate pensionide säilitamiseks keskse tähtsusega ning milles kutsutakse üles tegema täiendavaid jõupingutusi, et tagada kõigile õiglane pensionikindlus, sealhulgas poliitikameetmed hoolduskohustuste mõju leevendamiseks ja pikemate karjäärade edendamiseks, sealhulgas positiivsete stiimulite ja paindlike pensionivõimaluste kaudu, vähendades samal ajal soolist pensionilõhet, ning millest ilmneb, et pensionide piisavus ja riigi rahanduse jätkusuutlikkus on lahutamatult seotud eesmärgid, mis nõuavad integreeritud reageerimist vananemisega seotud probleemidele¹⁴;

¹² Nõukogu järeldused „Tööjõu ja oskuste nappus ELis: kasutamata tööjõupotentsiaali rakendamine Euroopa Liidus“, mille nõukogu (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused) võttis vastu 2. detsembril 2024.

¹³ Roheline raamat elanikkonna vananemise kohta „Põlvkondadevahelise solidaarsuse ja vastutuse edendamine“, Euroopa Komisjon, COM(2021) 50 final, Brüssel, 27. jaanuar 2021.

¹⁴ 2024. aasta aruanne pensionide piisavuse kohta – vanemaealiste inimeste sissetulekute praeguse ja tulevase piisavuse kohta ELis. I köide, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024, lk 240, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/909323>, lk 12–13. Nõukogu 20. juuni 2024. aasta järeldused pensionide piisavuse kohta (11398/24).

17. mittediskrimineerimise, võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse kõrgetasemelise tööühma järelduste dokumenti „*Vanusepõhine võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine vanuse alusel*“¹⁵, milles käsitletakse vanuse alusel diskrimineerimise ja vanussurve mõju ning kirjeldatakse asjakohaseid õigus- ja poliitikaraamistikke, kirjeldades samal ajal konkreetseid probleeme ja poliitikameetmeid, mida rakendatakse Euroopa ja riiklikul tasandil;
18. ELi töötervishoiu ja tööohutuse strateegilist raamistikku aastateks 2021–2027¹⁶, milles on märgitud, et kuna töötajad vananevad, on vaja kohandada töökeskkonda ja ülesandeid nende konkreetsetele vajadustele ning minimeerida riske,

VÕTTES ARVESSE JÄRGMIST:

19. rahvastiku vananemine on üks liikmesriikide pikaajalistest struktuursetest väljakutsetest konkurentsivõime ja majanduskasvu valdkonnas. Eurostati andmete kohaselt moodustasid 65aastased ja vanemad inimesed 2024. aastal 21,6 % ELi elanikkonnast ning see osakaal peaks 2060. aastaks suurenema 30 %ni. Samal ajavahemikul peaks 15–64aastaste osakaal vähenema 63,8 %lt 56,6 %le¹⁷. Elanikkonna keskmine vanus tõusis 2002.–2023. aastal 39 aastalt 44,5 aastani ja 2060. aastaks jõuab see 48,8 aastani¹⁸. ELi tööealise elanikkonna osakaal väheneb ja samal ajal kasvab pensionäride osakaal ning selle tulemusena peaks sõltuvusmäär prognooside kohaselt pidevalt suurenema 33,9 %lt 2024. aastal 59,7 %ni 2100. aastal¹⁹. 2022. aastal moodustasid puuetega inimesed ELi 27 liikmesriigi 16–64aastastest inimestest 18,7 % ning 65aastastest ja vanematest 52,2 %. Seetõttu seisavad poliitikakujundajad silmitsi uute probleemidega, mis on seotud elu- ja töötingimustega, sotsiaalkaitsega ja hooldusteenuste kättesaadavusega.

¹⁵ *Vanusepõhine võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine vanuse alusel*, mittediskrimineerimise, võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse kõrgetasemelise tööühma järelduste dokument, Euroopa Komisjon, 1. detsember 2024, [mittediskrimineerimise valdkonna ekspertide võrgustik – Euroopa Komisjon, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/network-experts-field-anti-discrimination_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/network-experts-field-anti-discrimination_en).

¹⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi töötervishoiu ja tööohutuse strateegiline raamistik aastateks 2021–2027. Töötervishoid ja tööohutus muutuvus töömaailmas“, COM(2021) 323 (final), Brüssel, 28. juuni 2021.

¹⁷ Eurostat: demo_pjan, proj_23np (andmed 17. veebruari 2025. aasta seisuga).

¹⁸ Eurostat: proj_23ndbi (andmed 17. veebruari 2025. aasta seisuga).

¹⁹ *Population Structure and Ageing*. („Rahvastiku struktuur ja vananemine“), *Statistics Explained*, Eurostat, veebruar 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing.

Tööjõus osalemise võimaluste parandamine vanemaealiste jaoks nõuab uut mõtlemist ettevõtte, piirkonna, sektori, liikmesriigi ja ELi tasandil. Töötajate ja karjäärivõimaluste jaoks on vaja uuenduslikke käsitusi, mis võimaldavad vanemaealistel säilitada oma füüsilise ja vaimse tervise, arendades samas oskusi, motivatsiooni ja tootlikkust, kogu pikema tööelu jooksul.²⁰ Uuenduslikke käsitusi on vaja ka vanemaealiste töötajate tarvis kohandatavate ja juurdepääsetavate töökohtade jaoks;

20. asjaolu, et rohkem inimesi kui kunagi varem elab kauem ja tervena, tähendab, et nad saaksid jääda majanduslikult ja sotsiaalselt aktiivseks ka pärast pensionile minekut, osaledes sotsiaalses tegevuses. Need uued olud muudavad meie arusaama pikaealisusest, toonitades vanemaealiste inimeste olulist panust ühiskonda ja majandusse kauaaegsema tööhõives osalemise, sotsiaalse osaluse ja vabatahtliku tegevuse, põlvkondadevahelise õppimise ja ühtekuuluvuse kaudu²¹;
21. soolise pensionilõhe tõttu on naiste rahaline kindlus väiksem kui vanemas eas meestel. Naised teenivad suurema tõenäosusega väiksemat sissetulekut kui mehed, sest nad töötavad sagedamini madalama palgaga sektorites ja töökohtadel ning kohandavad oma töökorraldust, et täita kogu elu jooksul hoolduskohustusi ning teevad suuremat osa tasustamata hooldustööst ja majapidamistööst. Seetõttu on neil meestest suurem tõenäosus töötada ebaregulaarselt või isegi mitteametlikult. Kõik need tegurid koos pikemate pausidega tööhõives, madalamate palgade ja lühemate karjääridega vähendavad naiste sissetulekut pensioniskeemidesse ja kogunenud hüvitisi. Siiski on ka selliseid olukordi nagu füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine, millega tegelevad sagedamini mehed ja mis võivad olla seotud problemaatilisema juurdepääsuga pensionidele kui traditsioonilistes töösuhetes olevate töötajate puhul²². Seda probleemi võivad aidata lahendada poliitikameetmed, mille eesmärk on tegeleda soolise palgalõhe aluseks olevate süsteemsete põhjustega, pakkuda kogu elu jooksul rohkem majanduslikke võimalusi ning parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele ja hooldusteenustele. Tööjõus osalemise vabatahtlik pikendamine võib anda vanemaealisele inimesele lisa-sissetulekut;

²⁰ Eiffe, F.F. jt. (2024), „Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms“ („Vanemaealiste töötajate kaasamine: poliitika, tavad ja mehhanismid“), Eurofoundi töödokument WPEF24030, 2024, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>

²¹ Roheline raamat elanikkonna vananemise kohta „Põlvkondadevahelise solidaarsuse ja vastutuse edendamine“, Euroopa Komisjon, COM(2021) 50 final, Brüssel, 27. jaanuar 2021.

²² Euroopa Komisjon, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat ning sotsiaalkaitsekomitee, „The 2024 pension adequacy report – Current and future income adequacy in old age in the EU“ („2024. aasta aruanne pensionide piisavuse kohta – vanemaealiste inimeste sissetulekute praegune ja tulevane piisavus ELis“). II köide, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024, lk 240, <https://data.europa.eu/doi/10.2767/550848>.

22. nn võileivapõlvkonda²³ kuuluvatel inimestel, kel on samaaegselt hoolduskohustused laste ja vanemate pereliikmete ees, võib tekkida füüsiline või vaimne stress ning selle tulemuseks võib olla täitmata majanduslik ja sotsiaalne potentsiaal ning ka selle hoolduse kvaliteedi alanemine, mida nad saavad pakkuda. Juurdepääs kvaliteetsele alusharidusele ja lapsehoiule, tasustatud vanemapuhkusele ja kvaliteetsetele pikaajalise hoolduse teenustele on väga oluline soolise võrdõiguslikkuse, tööjõus osalemise ning töö- ja eraelu tasakaalu edendamiseks. Kuna aktiivsena ja tervena vananemine vähendab vanemaealiste inimeste vajadust hoolduse järele, on selle edendamisel positiivne sünergiline mõju nii vanemate põlvkondade kui ka nn võileivapõlvkonna füüsilisele ja vaimsele heaolule;
23. edukad meetmed vanemaealiste töötajate tööjõus osalemise vabatahtlikuks pikendamiseks sõltuvad nende tervislikust seisundist, mis on seotud eluviisi ja sotsiaal-majanduslike tingimustega, samuti töö kvaliteedi ja töökeskkonnaga, eelkõige erinevate töökohtade füüsilise ja vaimse koormusega. Vanemaealiste inimeste tervisliku seisundi optimeerimiseks on vaja püsivat ja terviklikku ennetavat tervishoidu ja aktiivravi teenuseid, mis on kohandatud nii naiste kui ka meeste konkreetsetele vajadustele ja terviseprobleemidele ning millele lisanduvad piisavad toetavad ning töotervishoiu ja tööohutuse meetmed;
24. vanemaealiste inimeste kasvav osakaal rahvastikus kiiresti arenevas digimaailmas nõuab uusi käsitusi tööhõive- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas. Muutused perekondade struktuuris ning digimeedia, sealhulgas sotsiaalmeedia ja uute kaugsideviiside arendamine ning kaugtöö võivad suurendada isoleerituse ja üksinduse tunnet, kuigi digiüleminek võib aidata kaasa ka paremale ühendatusele. Vanema põlvkonna jaoks võivad need muutused kaasa tuua tervise ja iseseisvuse kiirema vähenemise²⁴, hooldusvajadustele vastava toetuse puudumise ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse suurenemise²⁵. Kõik need probleemid nõuavad asjakohast poliitilist reageerimist;

²³ Nõukogu 2. detsembri 2024. aasta järeldused, milles käsitletakse kõigile põlvkondadele töö- ja eraelu tasakaalu ning soolise võrdõiguslikkuse tagamist demograafiliste väljakutsete kontekstis (16065/24), lk 10.

²⁴ Sylke, V. jt. (2024), „Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions“ („Üksindus Euroopas: tegurid, riskid ja sekkumine“), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>.

²⁵ Mahoney, J. jt. (2024), „Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review“ („Sotsiaalse ühendatuse mõõtmine OECD riikides; ülevaade“), OECD Papers on Well-being and Inequalities (OECD dokumendid heaolu ja ebavõrdsuse teemal), nr 28, OECD Publishing, Pariis, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>.

25. aktiivne tööturupoliitika, mis on kooskõlas hiljuti esitatud üldstrateegiaga „*Oskuste liit*“²⁶ ning *tööjõu ja oskuste nappust ELis käsitleva tegevuskavaga*²⁷, peaks aitama kaasa tööturu alalhoidmisele ja integratsioonile ning ühelt töökohalt teisele liikumise hõlbustamisele, eesmärgiga tagada, et tööealise rahvastiku, sealhulgas vanemaealiste töötajate potentsiaali, kogemusi ja teadmisi kasutatakse täiel määral. Lisaks võivad vanemaealiste inimeste otsuseid jääda tööhõives osalema mõjutada positiivselt juurdepääsu parandamine kohandatud täiendus- ja ümberõppele koos oskuste tunnustamise ja kvaliteetsete töökohtadega ning paindlikumate ja kohandatud töökohtadega. Sellega seoses tuleks austada sotsiaalpartnerite rolli ja autonoomiat;
26. Euroopa Komisjon on võtnud kohustuse töötada välja *põlvkondadevahelise õigluse strateegia*, et kaardistada, kuidas saab tugevdada põlvkondadevahelist suhtlust ning tagada praeguste ja tulevaste põlvkondade huvide austamine kogu poliitikakujundamises ja õigusloomes²⁸;
27. vanemaealiste inimeste panust tuleks eriti väärtustada töökohal, kus see võib edendada dünaamilisust, innovatsiooni ja põlvkondadevahelist koostööd vastastikuse õppimise, teadmiste jagamise ja erinevate lähenemisviiside kaudu; peredes, kus vanemaelised inimesed võivad vabatahtlikult pakkuda mitteametlikku pikaajalist hooldust, mis täiendab ametlikke hooldusteenuseid, ning abistada noori vanemaid hoolduskohustustega; ning ühiskonnas ja kohalikes kogukondades, kus vanemaelised inimesed saavad ületada põlvkondadevahelisi lõhesid, anda kultuuri, väärtusi ja sotsiaalseid norme edasi noorematele põlvkondadele, soodustada empaatiat ja vastastikust mõistmist ning edendada sidusamat ja kaasavat ühiskonda;

²⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „*Oskuste liit*“, COM(2025) 90 final, 5. märts 2025.

²⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „*Tööjõu ja oskuste nappus ELis: tegevuskava*“, COM(2024) 131 final, Brüssel, 20. märts 2024.

²⁸ Euroopa Komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni missioonikiri põlvkondadevahelise õigluse, noorte, kultuuri ja spordi volinikule Glenn Micaleffile, Brüssel, 1. detsember 2024.

28. Poola eesistumise ajal erinevatel foorumitel (ministrite konverents Gdańskis, tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu istungid, sotsiaalkaitsekomitee mitteametlik koosolek) algatatud arutelude tulemused on näidanud, et kõige tõhusam viis vanemaealiste inimeste majandusliku potentsiaali ärakasutamisega seotud probleemide lahendamiseks on terviklik poliitikameetmete pakett. See pakett peaks sisaldama konkreetseid poliitikameetmeid ja selles tuleks võtta arvesse riiklikku konteksti. Peamised valdkonnad võivad hõlmata järgmist: kutsetegevuse vabatahtliku pikendamise jaoks stiimulite loomine; paindliku töökorralduse edendamine ning töökohtade ja töötingimuste kohandamine; diskrimineerimisvastane poliitika; sihipärane ja kaasav koolitus; ennetav tervisepoliitika; sihtotstarbeline toetus riiklike tööturuasutuste poolt; sotsiaalpartnerite tegevus; ettevõtete tegevuspõhimõtted ja tavad; hoolduse ja pikaajalise hoolduse teenuste parandamine; vanusepõhiste küsimuste ja terviseprobleemide ennetamise haldamine töökohal. Lisaks on vaja muuta mõtteviisi, et edendada vanemaealiste inimeste poolt majandustegevusse antava väärtusliku panuse ühiskondlikku tunnustamist;
29. ELi toimimise lepingu IX ja X jaotise kohased liikmesriikide ja liidu vastavad pädevused ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtted ning käimasolev töö Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava²⁹ läbivaatamiseks 2025. aastal,

KUTSUB LIIKMESRIIKE JA EUROOPA KOMISJONI ÜLES vastavalt nende pädevusele:

30. kaaluma tulevases uues Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas, kuidas tõhusalt edendada aktiivsena vananemist käsitlevaid poliitikameetmeid, mis innustavad vanemaealisi eurooplasi oma tööelu vabatahtlikult pikendama, ning kuidas edendada nn hõbedase majanduse arengust tulenevaid võimalusi majanduskasvuks ja töökohtade loomiseks. See võib aidata parandada riigi rahanduse tõhusust ja jätkusuutlikkust, vähendada tööjõupuudust ja tugevdada ELi konkurentsivõimet, tagades sotsiaalkaitse piisavuse ning edendades põlvkondadevahelist õiglust ja solidaarsust;

²⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava kohta, Euroopa Komisjon, Brüssel, 4. märts 2021, COM(2021) 102 (final), lk 41.

31. võitlema vanussurve ja negatiivsete stereotüüpide vastu kõigis ühiskonnavaldkondades seoses vanemaealiste inimestega üldiselt ja eelkõige vanemaealiste töötajatega, suurendades teadlikkust vanemaealiste aktiivse majandus-, pere- ja kogukonnaelus osalemise tähtsusest ja lisaväärtusest. See hõlmab ka vanemaealiste inimeste positiivsete tõekspidamiste soodustamist seoses nende rolliga majanduses ja ühiskonnas, pöörates erilist tähelepanu nende tööelu pikendamise eelistele, ning kaasalöömist kogukondlikes algatustes. Selleks võetavates poliitikameetmetes tuleks arvesse võtta vanemaealiste kui rühma heterogeensust;
32. käsitlema vanemaealiste naiste ees seisvaid väljakutseid ja edendama poliitikameetmeid, mis tagavad võimalused ja toetuse nende aktiivseks tööjõus osalemiseks, karjääriks, eluaegseks töötasuks ja sissetulekuks pensionipõlves. Poliitikameetmetes tuleks eelkõige arvesse võtta, et naiste kanda on ebaproportsionaalselt suurt osa hoolduskohustustest, ning edendada hoolduskohustuste võrdset jagamist naiste ja meeste vahel;
33. tugevdama jõupingutusi, et edendada tervena ja aktiivsena vananemist, võttes arvesse tervisliku eluviisi, tööväliste tegevuste ja sotsiaalsete sidemete mõju autonoomia, heaolu ja väärrika elu säilitamisele vanemas eas. Ennetusega tuleks tegeleda võimalikult varakult ja kogu vananemisprotsessi vältel, püüdes jõuda eeskätt nendeni, kes on kõige haavatavamates oludes ja tingimustes;
34. rõhutama tulevastes ühistes tööhõivearuannetes ja muudes asjakohastes dokumentides poliitikameetmeid, mille eesmärk on innustada vanemaealisi oma kutsetegevust ja tööjõus osalemist jätkama,

KUTSUB LIKMESRIIKE ÜLES:

35. võtma nõuetekohaselt arvesse vanemaealiste vabatahtliku tööjõus osalemise säilitamise ja jätkamise tähtsust ning asjakohasel juhul kaaluma konkreetsete tööjõus osalemise eesmärkide kehtestamist vanemaealistele, võttes arvesse nende suhtelist lähtepositsiooni ja riiklikke olusid;
36. edendama vanemaealiste pikemaajalist vabatahtlikku majandus- ja ühiskonnaelus osalemist sotsiaaldialoogil ja terviklikel poliitikapakettidel põhinevate lähenemisviiside kaudu, mis seisnevad meetmete loomises kõikidesse peamistesse poliitikavaldkondadesse, sealhulgas sotsiaalne osalus, tööhõive, töötervishoid ja tööohutus, oskused, töötingimused, töö- ja eraelu tasakaal, võrdsed võimalused, elukestev õpe ja koolitus, ettevõtlus, digitehnoloogiad ja tehisintellektipõhised tehnoloogiad, tervishoid ja pikaajaline hooldus ning sotsiaalkaitse. Lisaks innustatakse liikmesriike töötama välja asjakohaseid poliitikameetmeid, võttes hoolikalt arvesse vanemaealiste, sealhulgas puuetega vanemaealiste konkreetseid vajadusi, ning tagama ligipääsetavuse, arvestades vaimseid, intellektuaalseid (sealhulgas kognitiivseid ja meelelisi), füüsilisi ja organisatsioonilisi aspekte. Arvesse tuleks võtta individuaalseid asjaolusid, tagades et tööea vabatahtliku pikendamise stiimulite süsteemis võetaks arvesse vanemaealiste, sealhulgas eri kutsealade esindajate erinevaid vajadusi, soove ja võimeid, pöörates erilist tähelepanu töölistele, ning neile, kes töötavad pingelistes või muul viisil keerulistes tingimustes või kahanevates ja ümberkujundatavates sektorites;
37. edendama digikirjaoskust, digioskusi ja e-kaasatust ning tagama, et digiüleminek toob kasu kõigile kodanikele, pöörates erilist tähelepanu vanemaealiste vajadustele. Kodanikeskne lähenemisviis, mida iseloomustab vanemaealiste vajadustele vastav kasutajasõbralik ja takistustevaba disain, on digitaalse tõrjutuse vastu võitlemisel, digilõhe vähendamisel ja võimalike kasusaajate, eelkõige vanemaealiste seas vähese kasutuselevõtu probleemi lahendamisel võtmetähtsusega;

38. lõimima võimaluse korral tugiteenuste osutamise valitsuse ja kohalike omavalitsuste kõigil tasanditel ja kõigis sektorites, samuti sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste valitsusväliste üksuste seas, tõhustades samal ajal avaliku ja erasektori koostööd, et see tooks vanemaealistele vajadusi, õigeaegsust, sujuvat toimimist ja selektiivsust silmas pidades tõhusalt kasu; arendama sidusrühmade dialoogi, mis käsitleb tervikliku meetmepaketi loomist ja lõimitud elluviimist, luues tihedad partnerlused ametiühingute, tööandjate, ettevõtjate ja asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega poliitika väljatöötamise, jõustamise ja rakendamise kõigis etappides;
39. edendama koostöös sotsiaalpartneritega seoses tööandjate ja töötajatega inimressursi vanusepõhist juhtimist, muu hulgas suurendades nende teadlikkust kasust, mida kõiki vanuserühmi hõlmav lähenemisviis annab töötajate tööle võtmisel, väljaõppel, hoidmisel ja tööturule naasmisel ning kasutades maksimaalselt vanemaealiste inimeste potentsiaali, sealhulgas muu hulgas innustades neid andma oma erialaseid ja ettevõtlusalaseid teadmisi noorematele põlvkondadele edasi; motiveerima tööandjaid kasutama vanemaealiste töötajate ja tööturult eemale jäänud inimeste potentsiaali; Tuleks tunnistada, et investeerimine täiend- ja ümberõppesse, töökohtade kohandamisse ning töötervishoidu ja tööohutusse, mis on kohandatud vastavalt vanemaealiste töötajate vajadustele, on nii teostatav kui ka kasulik;
40. tegema kooskõlas Euroopa poolaasta raames esitatud asjakohaste riigipõhiste soovitustega koostöös sotsiaalpartneritega suuremaid jõupingutusi, et võtta kasutusele lahendused, millega innustada vanemaealisi jääma muu hulgas pärast pensioniikka jõudmist vabatahtlikult tööturule, muu hulgas muutes ennetähtaegse pensionile jäämise vähem atraktiivseks, kui see on asjakohane, rakendades tõhusaid stiimuleid tööelu vabatahtlikuks pikendamiseks, muu hulgas võimaldades inimestel kombineerida pensionihüvitist töötamisest saadava tuluga ja edendades paindlikke pensionile jäämise viise;

41. edendama parimate tavade vahetamist, sealhulgas mittediskrimineerimise, võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse kõrgetasemelises tööühmas, et arendada tõhusamaid riiklikke meetmeid, sealhulgas strateegiaid ja tegevuskavasid vanusepõhise võrdõiguslikkuse peamiste probleemide lahendamiseks;
42. võtma kooskõlas riigisiseste haldustavadega asjakohaseid meetmeid, et edendada võrdõiguslikkust käsitlevate andmete, sealhulgas soo ja vanuse alusel eristatud andmete kogumist, et paremini tuvastada ja käsitleda vanusepõhist ebavõrdsust ja diskrimineerimist,

KUTSUB TÖÖHÕIVEKOMITEED JA SOTSIAALKAITSEKOMITEED ÜLES:

43. tuginedes oma ulatuslikele kogemustele kõnealuses valdkonnas, toetama vanemaealiste majandusliku ja sotsiaalse potentsiaali väärtustamisega ja kasutamisega seoses parimate tavade vahetamist ning vaagima asjaomaseid tulemusi oma käimasoleva arutelu, aruandluse ja vastastikuse õppimisega seotud tegevustes,

KUTSUB EUROOPA KOMISJONI ÜLES:

44. võtma arvesse vanemaealiste majanduslikku ja sotsiaalset potentsiaali, keskendudes sellistele strateegilistele väljavaadetele, nagu oodatav eluiga, ebavõrdsuse sotsiaal-majanduslikud tegurid, sealhulgas pensionilõhe, terviseprobleemid, progressi võimaldavad ja juurdepääsetavad kujunemisjärgus tehnoloogiad ning tööturu muutused. Siinkohal tuleks käsitleda ka arusaama vananevast ühiskonnast, keskendudes mitte ainult kuludele ja probleemidele, vaid ka võimalikele kasuteguritele;
45. pakkuma võimalusi vahetada teavet ja õppida tavade kohta, mis võiksid võimaldada vanemaealiste tööturule jäämist, edendada erinevaid vanuserühmi hõlmavat tööjõudu, soodustada ettevõtlust, sealhulgas sotsiaalset ettevõtlust, ja innustada jätkama töötamist ka pärast pensioniikka jõudmist, samuti tegevusi, mille eesmärk on soodustada sotsiaalset aktiivsust ja võidelda üksinduse vastu, sest need on elemendid, mis toetavad aktiivsena ja tervena vananemist ning juurdepääsu kvaliteetsetele pikaajalise hoolduse teenustele;

46. võitlema stereotüüpide vastu ja edendama oma asjakohastes teadlikkuse suurendamise kampaaniates pikaajalise positiivset kuvandit; innustama ELi kodanikke valmistuma pikaajaliseks, arendades nn pikaajalise alast kirjaoskust, et aidata neil oma tulevikuks ettevalmistusi teha;
47. edendama meetmeid ja suurendama mitte ainult vanemaajaliste seas, vaid ka kogu ühiskonnas teadlikkust tervena ja aktiivsena vananemisest, kvaliteetsetest töökohtadest, õiglastest ja inimväärsetest töötingimustest inimeste tööelu vältel, sealhulgas tervisliku eluviisi, naiste ja meeste töö- ja eraelu tasakaalu, töövälise tegevuse ja sotsiaalsete sidemete mõjust väärka ja autonoomse elu säilitamisele vanemas eas, võttes arvesse erinevaid eluaspekte ning võideldes vanussurve, sealhulgas vanemaajaliste igasuguse diskrimineerimise vastu seoses nende juurdepääsuga oma õigustele ning nende ühiskonna-, kultuuri-, poliitilises ja majanduselus täieliku osalemise tagamisega;
48. tagama, et eelseisvas ulatuslikus töös põlvkondadevahelise õigluse strateegiaga pööratakse erilist tähelepanu ka vanema põlvkonna vajadustele ja huvidele, pidades eelkõige silmas vanemaajaliste majanduslikku ja sotsiaalset aktiveerimist, ning kaaluma võimalikke vanemaajalistele eurooplastele suunatud algatusi, millega võimaldatakse neil ühiskonnas ja majanduses täiel määral osaleda ning edendatakse suuremat solidaarsust ja kaasamist;
49. toetama mitmeaastase finantsraamistiku olemasolevate rahaliste vahendite raames piisavat ELi rahastust, et võimaldada vanemaajalistel arendada oma oskusi, mis võimaldavad neil tänapäevaste tööturgude ja tehnoloogiliste muutustega kohaneda, ning edendama vanemaajalistega arvestavaid ja ligipääsetavaid töökohti ja erinevaid vanuserühmi hõlmavat tööjõudu, rakendades samal ajal algatusi, mis võimaldavad vanemaajalistel majandusse ja ühiskonda panustada;
50. jätkama asjakohaste ELi õigusaktide tõhusa rakendamise jälgimist ja toetamist ning tööd diskrimineerimisvastaste õigusaktide täiustamiseks, sealhulgas mis puudutab vanemaajaliste ja puuetega inimeste diskrimineerimist.

Viited

ELi õigusaktid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelvalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97

Nõukogu 7. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1499 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta isikute võrdse kohtlemise valdkonnas sõltumata isiku rassilisest või etnilisest päritolust, isikute võrdse kohtlemise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata isiku usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega ning millega muudetakse direktiive 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/882 toodete ja teenuste ligipääsetavusnõuete kohta

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1158, milles käsitletakse lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalu ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2010/18/EL

Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel

Nõukogu 2. detsembri 2024. aasta otsus (EL) 2024/3134, mis käsitleb liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniseid

Euroopa Ülemkogu

Strateegiline tegevuskava 2024–2029, Euroopa Ülemkogu 27. juuni 2024. aasta järelduste I lisa (EUCO 15/24)

Nõukogu

Nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitus, mis käsitleb taskukohasele kvaliteetsele pikaajalisele hooldusele juurdepääsu (2022/C 476/01)

Nõukogu 2. detsembri 2024. aasta järelused „Tööjõu ja oskuste nappus ELis: kasutamata tööjõupotentsiaali rakendamine Euroopa Liidus“ (16556/24)

Nõukogu 2. detsembri 2024. aasta järelused, milles käsitletakse kõigile põlvkondadele töö- ja eraelu tasakaalu ning soolise võrdsuslikkuse tagamist demograafiliste väljakutsete kontekstis (16065/24)

Nõukogu 20. juuni 2024. aasta järelused pensionide piisavuse kohta (1398/24)

Nõukogu 14. mai 2024. aasta järelused, milles käsitletakse vananevast elanikkonnast tulenevaid riigi rahanduse jätkusuutlikkuse väljakutseid (9160/24)

Nõukogu 12. märtsi 2021. aasta järelused, mis käsitlevad vananemise süvalaiendamist avalikus poliitikas (6976/21)

Nõukogu 12. oktoobri 2020. aasta järelused „Eakate inimõigused, osalus ja heaolu digiajastul“ (11717/2/20 REV 2)

Euroopa Komisjon

Naiste õiguste tegevuskava (komisjoni viide: COM(2025) 97 final)

„Oskuste liit“ (komisjoni viide: COM(2025) 90 final)

Tööjõu ja oskuste nappus ELis: tegevuskava (komisjoni viide: COM(2024) 131 final)

Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid (komisjoni viide: COM(2023) 577 final)

„Talentide rakendamine Euroopa piirkondades“ (komisjoni viide: COM(2023) 32 final)

Euroopa hooldusstrateegia (komisjoni viide: COM(2022) 440 final)

ELi töötervishoiu ja tööohutuse strateegiline raamistik aastateks 2021–2027

„Töötervishoid ja tööohutus muutuvus töömaailmas“ (komisjoni viide: COM(2021) 323 final)

Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava (komisjoni viide: COM(2021) 102 final)

Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 (komisjoni viide: COM(2021) 101 final)

Roheline raamat elanikkonna vananemise kohta „Põlvkondadevahelise solidaarsuse ja vastutuse edendamine“ (komisjoni viide: COM(2021) 50 final)

Euroopa Komisjoni presidendi Ursula von der Leyeni missioonikiri põlvkondadevahelise õigluse, noorte, kultuuri ja spordi volinikule Glenn Micallef, Brüssel, 1. detsember 2024.

Euroopa Parlament

Euroopa Parlamendi 7. juuli 2021. aasta resolutsioon vana maailmajao vananemise ning 2020. aasta järgse vananemispoliitikaga seotud võimaluste ja väljakutsete kohta (2022/C 99/13)

Euroopa Parlamendi 19. jaanuari 2017. aasta resolutsioon Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta (2018/C 242/05)

Euroopa Parlamendi 16. veebruari 2011. aasta resolutsioon piisava, jätkusuutliku ja kindla Euroopa pensionisüsteemi kohta (2012/C 188 E/03)

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Eakate tööhõive – süsteemsed tegurid, mis mõjutavad pikemat töötamist“ (SOC/817 EESC 2024), 26. veebruar 2025

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euroopa põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamine – ELi horisontaalse lähenemisviisi suunas“ (ELT C, C/2024/6869), 28. november 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Demograafia mõju sotsiaalsele Euroopale“ (SOC 796), 18. september 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euroopa eakatestrateegia“ (2023/C 349/06), 12. juuli 2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Valge raamat „Piisava, kindla ja jätkusuutliku pensioni tagamise tegevuskava““ (2012/C 299/21), 12. juuli 2012

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon, vastu võetud 13. detsembril 2006

ÜRO Peaassamblee 25. septembri 2015. aasta resolutsioon, mis käsitleb kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 „Muudame oma maailma“ (A/RES/70/1)

ÜRO resolutsioon nr 1: poliitiline deklaratsioon ja Madridi rahvusvaheline vananemisalane tegevuskava, 2002, (A/CONF.197/9)

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) soovitus vanemaealiste töötajate kohta (nr 162, 1980), Genf, Rahvusvaheline Töökonverentsi 66 istungjärg, (23. juuni 1980)

Muu (aruanded, töödokumendid)

Euroopa Komisjon, õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat. Mittediskrimineerimise, võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse kõrgetasemelise töörühma lõppdokument „Non-Discrimination, Equality and Diversity: Age equality and non-discrimination on the grounds of age“ („Võrdsus ja mitmekesisus – vanusepõhine võrdõiguslikkus ja vanuselise diskrimineerimise keeld“). Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024

Euroopa Komisjon, õigus- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat, 2025, „Report on Gender Equality in the EU“ („Aruanne soolise võrdõiguslikkuse kohta ELis“), 7. märts 2025, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025

Euroopa Komisjon, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat ning sotsiaalkaitsekomitee, „The 2024 pension adequacy report – Current and future income adequacy in old age in the EU“ („2024. aasta aruanne pensionide piisavuse kohta – vanemaealiste inimeste sissetulekute praegune ja tulevane piisavus ELis“). I köide, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024

Euroopa Komisjon, tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat ning sotsiaalkaitsekomitee, „SPC Annual Report 2024: Review of the Social Protection Performance Monitor (SPPM) and developments in social protection policies - Key social challenges and key messages“ (sotsiaalkaitsekomitee 2024. aasta aruanne „Sotsiaalkaitse olukorra jälgimise vahendi läbivaatamine ja sotsiaalkaitsepoliitika arengusuundumused. Peamised sotsiaalsed väljakutsed ja põhisõnumid“). Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024

Euroopa Komisjon, Euroopa Komisjoni peasekretariaat „The Impact of Demographic Change in a changing environment“ („Demograafiliste muutuste mõju muutuv keskkonnas“). Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023

“Population Structure and Ageing” („Rahvastiku struktuur ja vananemine“). Statistics Explained, Eurostat, veebruar 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing

Eiffe, F.F. jt. (2024), „Keeping older workers engaged: Policies, practices and mechanisms“ („Vanemaealiste töötajate kaasamine: poliitika, tavad ja mehhanismid“), Eurofoundi töödokument WPEF24030, <https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2024-02/wpef24030.pdf>

Mahoney, J. jt. (2024), „Measuring social connectedness in OECD countries: A scoping review“ („Sotsiaalse ühendatuse mõõtmine OECD riikides; ülevaade“), OECD Papers on Well-being and Inequalities (OECD dokumendid heaolu ja ebavõrdsuse teemal), nr 28, OECD Publishing, Pariis, <https://doi.org/10.1787/f758bd20-en>

Sylke, V. jt. (2024), „Loneliness in Europe: Determinants, Risks and Interventions“ („Üksindus Euroopas: tegurid, riskid ja sekkumine“), Population Economics, Cham, Springer. ISSN 1431-6978, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-66582-0>

„Barometer 2023: Empowering older people in the labour market for sustainable and quality working lives” („Baromeeter 2023: vanemaealiste inimeste võimestamine tööturul kestliku ja kvaliteetse tööelu nimel“), https://www.age-platform.eu/content/uploads/2023/11/AGE-Barometer-2023_vf_EN.pdf

„Ageing with social rights – AGE Platform Europe’s contribution to the consultation on strengthening social Europe“ („Vananemine sotsiaalõigustega – AGE Platform Europe’i panus sotsiaalse Euroopa tugevdamist käsitlevasse konsultatsiooni“). AGE Platform, november 2020, <https://www.age-platform.eu/ageing-with-social-rights-age-contribution-to-the-consultation-on-social-europe/>

„International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)“ (Rahvusvaheline sotsiaal- ja käitumisteaduste entsüklopeedia (teine väljaanne)), 2015, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780080970868340417>
